

АНГЛІЙСЬКА ГРАФІКА: ЕТАПИ РОЗВИТКУ

Котлярова В. Ю.

кандидат педагогічних наук, доцент

Ткач М. В.

старший викладач

Зіненко Н. В.

старший викладач

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

В сучасному мовознавстві під поняттям «графіка» розуміють частину науки про письмо, що вивчає накреслення літер та співвідношення між буквами і звуками [2, 241]. Основою будь-якої графіки є алфавіт. Алфавіт (також – азбука, абетка) – це система письмових знаків, які передають звукову форму слів мови символами, що зображають окремі звукові елементи [6, 40].

Розпізнають два різновиди письма – складове та буквене. Прикладами складового письма можуть служити китайська та японська абетки. Носії цих мов користуються ієрогліфами, які позначають як слова, так і склади.

Вчені вважають, що три основні європейські алфавіти – грецький, латинський та кириличний.

Крім грецького, латинського та кириличного письма давню історію мають арабська, єврейська, корейська, вірменська, грузинська графіки.

Найдавніші письмові пам'ятки староанглійської мови, як відомо, виконано рунами. Руни – алфавіт стародавніх германців. З розповсюджен-

ням із 6 століття в Англії християнства латинська абетка швидко витісняє рунічний алфавіт. Найдавніші пам'ятки англійської культури, написані латинською абеткою, належать до 8 століття. Серед них – добре знані «Гімн» ченця Кедмона, «Передсмертна пісня» та « Церковна історія англів» історика Беди, переклад з латини Євангелія, Псалтиря та псалмів, церковні гімни, глоси, стародавні грамоти, «Англо-саксонська хроніка» (7–9 ст.), переклад Альфреда Великого з латинської мови «Всесвітньої історії» іспанського монаха Оросія, доповнений оригінальними додатками про мандри Охтхере та Вульфстана, переклад «Турбот пастиря» папи Григорія Першого зі вступом «Про стан освіти в Англії», написаним королем Альфредом, «Втіха філософії» Боеція, твори абата Ельфрика «Проповіді», «Життя святих» тощо [1, 31–35].

Окрім прозових праць, до наших днів дійшло і чимало поезії як, скажімо, епічна поема «Беовульф», поеми ченця Кюневульфа «Єлена», «Юліана» та ін. Крім власних латинських літер,

типовими знаками цього періоду були æ, þ, ð, ȝ.

Класичним прикладом староанглійської графіки може бути перше речення із розповіді про мандрі Охтхере та Вульфстана: *Ohthere sæde hish laforde, Ælfrede cuninze, þæt hee alra Norðmonna norþmest bude.* (Othere said to his lord, Alfred the King, that he of all Northmen to the north had lived) [4, 74].

Сучасна англійська графіка сформувалась переважно в середній період після 12 століття. Зміни в системі фонем, вплив французької орфографії внаслідок Нормандського завоювання 1066 року, запровадження книгодрукування 1477 року призвели до зміни старого «острівного варіанту» латинської абетки, запозиченого в ірландців, на «континентальний варіант».

Як результат цієї зміни, з'явилися нові літери: (тут і далі у наведених прикладах перше слово – староанглійське, друге – середньоанглійське, третє – новоанглійське):

(а) букву ȝ було витіснено літерою g:

ȝān – goon – go

ȝrēāt – greet – great

ecȝ – edge – edge

(б) букву c перед голосними перенного ряду та приголосними було замінено літерою k:

cind – kind – kind

cuninȝ – kyng – king

snāwan – knowen – know

snihht – knight – knight

(в) з'являється літера v для позначення нової дзвінкої фонемі /v/:

lufian – loven – love

З'явилися також буквосполучення *oi, ou, ee, ea, oo* в системі вокалізму:

tūn – town – town

fēt – feet – feet

sĕ – sed – sed

tōb – tooth – tooth.

В системі консонантизму з'являються лігатури *sh, ch, th, gh, qu*:

sceal – shal – shall

sceap – child – child

cyrcē–churche – church

benkan – thenken – thank

þær – ther – there.

niht – nyght – night

dohtor – doghter – daughter

swēn – queen – queen.

Слід зауважити, що сучасна англійська орфографія є досить консервативною, напевно, як і сама англійська нація. Упродовж багатьох століть у фонетичній системі мови, незалежно від свідомості і волі її носіїв, відбулося чимало змін. Водночас орфографія залишалася середньовічною, ніби законсервованою. Яскравим прикладом розбіжності між написанням та вимовою англійського слова є іменник *daughter*, який містить 8 літер й удвічі менше звуків – /'dɔ:tə/.

Сучасне англійське слово є своєрідним ієрогліфом. Попри те, що в мові існують правила читання, винятків наводиться набагато більше. Тому кожне слово доводиться запам'ятовувати у трьох ракурсах – образ слова, його прочитання та його значення. Недарма в англійському жарті «Пишемо МАНЧЕСТЕР, а читаємо ЛІВЕРПУЛЬ», є значна частка істини. До того ж, на від-

міну від словників німецької, французької чи іспанської мов, що традиційно вивчаються в навчальних закладах України, в англійських словниках транскрипція подається фактично до кожного слова.

Разом з тим, сучасна англійська графіка є досить привабливою в естетичному плані. На відміну від чеської, польської, німецької, французької чи латинської графік, де вживаються численні надрядкові знаки, в англійському письмі діакритичних знаків не існує взагалі.

Ще в середньоанглійську добу голосну літеру *u* було замінено буквою *o* перед приголосними *n, t, v, w*, схожими за накресленням, що теж зіграло не останню роль в естетичності англійської графіки:

cumen – comen – come

sunu – sone – son

lufu – love – love

Привабливий вигляд має вживання літери у багатьох словах власне англійського походження. Як правило, ця буква використовується або на початку (*yes, you, yard, yellow*), або в кінці слова (*lovely, brightly, mighty*). Виняток становлять лексеми грецького походження – *rhythm, synonym, physics, psychology* та багато інших.

Неповторність англійської графіки виявляється й у довжині слова. В лексиконі англійської мови функціонує

величезна кількість односкладових слів, що містять від однієї до п'яти літер – *a, A, B, C, D, I, O, x, y, z; he, do, go, no, my, it, be, at, in, me; she, sit, get, you, let, his, set, boy, rap, our, big; come, live, good, work, game, play, home, girl, grow, then; green, large, brown, where* тощо.

Британці досить чемна нація. В сучасній англійській мові вже не вживається займенник *thou* з його формами *thee, thy, thine*. Але займенник *I* завжди пишеться з великої літери. Навряд чи тут доцільно говорити про егоїзм англійця, швидше – про його самоповагу. Проте таке написання займенника першої особи однини є ще одним свідченням оригінальності і своєрідності англійської графіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аракин В. Д. История английского языка. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2001. – 272 с.
2. Головин Б. Н. Введение в языкознание. – М.: Высш. шк., 1977. – 312 с.
3. Кодухов В. И. Введение в языкознание. – М.: Просвещение, 1987. – 288 с.
4. Расторгуева Т. А. История английского языка (History of English). – М.: Астрель – АСТ, 2001. – 252 с.
5. Советский энциклопедический словарь / ред. А. М. Прохоров. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 1632 с.
6. Універсальний словник – енциклопедія (UCE) / ред. М. В. Попович. – Львів: ТЕКА, 2006. – 1432 с.
7. Hornby A. S. Oxford advanced learner's dictionary of current English. – Oxford: OUP, 2003. – 1796 p.